

KLASICISMUS V EVROPSKÉM KONTEXTU

Karel Švuger

DVK/ 3. ročník

Září 2012

Obrazová dokumentace,
charakteristika doby, epochální
změny společnosti, návrat k
antice

VY_32_INOVACE_DVK23/19

Charakteristika

- klasicismus je uměleckým slohem **první poloviny 18. století a počátku 19. století**
- pojem klasicismus se neužívá v **jednotném smyslu** pouze ve vztahu k výše uvedenému období
- je nutné připomenout, že **klasicistní tendence v evropském baroku** (navazování na renesanční a antické principy) se nazývají ve střední Evropě **barokní klasicismus**
- specifický obsah má v **Anglii též termín palladianismus**
- umělecký styl převládající v letech 1770 – 1830, navazující zejména na řeckou antiku, se ve střední Evropě tradičně nazývá **klasicismus**, v Anglii též „**Greek Revival**“
- klasicistní tendence ve 20. století se v Německu a střední Evropě nazývají **moderní klasicismus** a klasicistní tendence šedesátých let 20. století **neoklasicismus**

- klasicismus představuje obecně stylové tendence **navazující** (nikoli přímo přebírající) na tzv. **klasické umění** (umění starověkého Řecka a Říma)
- všeobecně je pro klasicismus charakteristický **důraz na harmonii a uměřenost**
- časté je užívání **antikizujících architektonických článků**
- rozvoj klasicismu si nelze představit bez německého vědce **Johanna Joachima Winckelmana**, který je považován za teoretika klasicismu
 - podle jeho názoru krása vzkvétá je ve **svobodném a demokratickém zřízení**, jako byly antické Athény
 - kdežto feudalismus ničí osobnost a **překáží rozvoji umění s etickým občanským obsahem**
 - jakýmsi programem všech klasicistů se stal jeho spis „**Myšlenky o napodobení řeckých děl v malířství a sochařství**“
 - Winckelmann poukázal na estetický ideál umírněnosti a harmonie, který **našel dokonale realizovaný v řeckém sochařství** (zvláště u Feidia a Skopase)

Architektura

- bezpochyby je klasicismus **prvním příkladem historismu**, kdy dochází k napodobování starých uměleckých slohů minulosti
- důvodem snad může být fakt, že měšťanstvo (buržoazie) nebylo schopno vytvořit nový vlastní sloh a proto se **vracelo k historickým slohům**
- nejprve se uplatňovaly principy:
 - **antické architektury** v rámci klasicismu
 - **gotické architektury** v rámci romantismu
 - **renesanční, barokní a rokokové architektury** v rámci pozdního romantismu a období realismu
- ve své strohé podobě vyjadřovala klasicistní architektura **republikánské ctnosti a řád**, ovšem také výraz **imperiální ideologie** (např. doba vlády Napoleona)
- je nutné podotknout, že toto období se úzce prolíná s dalším slohovým principem - **EMPIREM**

Francie

- nejvíce se klasicistní architektura uplatnila ve Francii, kde se klasicistní směr **projevoval již v období baroka**
- **periodizaci** vlastního (čistého) klasicismu můžeme stanovit na tato období:

1774 – 1793 období vlády Ludvíka XVI.

1789 – 1794 období Velké francouzské revoluce

1795 – 1799 období direktoria

1799 – 1804 období konzulátu

1804 – 1815 období Napoleonova císařství (toto období je obdobím kdy se uplatňuje empir

- čistý klasicismus se projevoval jako **reakce na baroko a rokoko** a to především návratem k antické jednoduchosti

JACQUES – ANGE GABRIEL (1698 – 1782)

- dvorní architekt krále Ludvíka XV.
- na jeho stavbách najdeme klasicistní rysy i když jeho **některé práce může též zahrnout do období pozdního baroka a rokoka**
- ❖ **Malý Trianon** (uplatňoval zde rovné tvary, jež měly být co nejjednoduší a co nejvíce řecké)

JACQUES – GERMAIN SOUFFLOT (1713 – 1780)

- nanejvýš příznačným klasicistním dílem tohoto architekta je **Panteon**
 - do díla včlenil různorodé prvky a proto se jeví jako eklektický výtvar: **kupole** (palladiovský styl), **portikus** (vliv Vitruvia), **interiér** (vzor katedrály sv. Pavla v Londýně)
 - slouží jako francouzský **Slavín** (jsou zde pochovány mj. Jean – Jacques Rousseau, Voltaire, Victor Hugo, Emile Zola apod.)
- jednou z nejcharakterističtějších staveb doby napoleonské doby je kostel **sv. Máří Magdaleny** (La Madeleine) v Paříži
 - stavbu začal **Contant d'Ivry**, během revoluce byly práce zataveny, Napoleon rozhodl, že stavba bude pokračovat jako chrám Slávy a stavbou pověřil **Pierra Vignona**, po restauraci se vrátilo církevní určení

Malý Trianon (Jacques-Ange Gabriel)

- pavilón o čtvercovém půdorysu s dokonalými proporcemi v souladu s klasicistickým ideálem

Panteon (Jacques – Germain Soufflot)

- stavba dovršuje návrat k antické vyváženosti a odklon od dekorativní nevázanosti předchozího období, sloupy mají ryze funkční úlohu, protože nesou obrovský portikus a vysokou kupoli

La Madeleine, (Contant d'Ivry, Pierre Vignon)

- imponantní římské průčelí sloužilo za vzor pro obdobné stavby na venkově

- nedílnou součástí ukázky klasicistní architektury ve Francii tvoří **triumfální oblouky**

Vítězný oblouk na náměstí Etoile v Paříži (Jean – Francois Chalgrin)

- sochařskou výzdobu vytvořili Pradier, Rude, Cortot. Etex

PIERRE – FRANCOIS FONTAINE (1762 – 1853)

CHARLES PERCIER (1764 – 1838)

- hlavní představitelé empírového slohu ve Francii, působili na zámcích Louvre, Tuilerie, Versailles, Compiègne, Saint – Cloud, Elysejský palác
- jejich díla vynikají vytríbeným smyslem pro úměrnost, dokonalými proporcemi a střídou monumentalitou

Triumfální oblouk na Carousselu v Louvru (P. F. Fontaine, Ch. Percier)

- klasicistické tvarosloví proniklo i do stavebních druhů, které sloužily novým potřebám buržoazní společnosti

Burza v Paříži (Alexandre – Théodore Brongniart)

Itálie, Anglie, Německo

- středisky klasicistické architektury v **Itálii** se staly:

Milán

- **Leopoldo Pollak** (Královský palác)
- **Luigi Cagnola** (Arco della Pace)

Řím

- **Giuseppe Valadier** (úprava Piazza del Popolo, restaurování Kolosea a Titova oblouku)
- **Luigi Canina** (park vily Borghese)

- v **Anglii** prezentovali klasicistickou architekturu:

- **George Dance ml.** (Královská kolej)
- **John Soane** (vlastní dům)
- **William Wilkins** (Národní galerie v Londýně)
- **Robert Smirke** (divadlo Covent Garden, Britské muzeum)
- **Henry William Inwood** (kostel sv. Pankráce v Londýně)

Arco della Pace
(Luigi Cagnola)

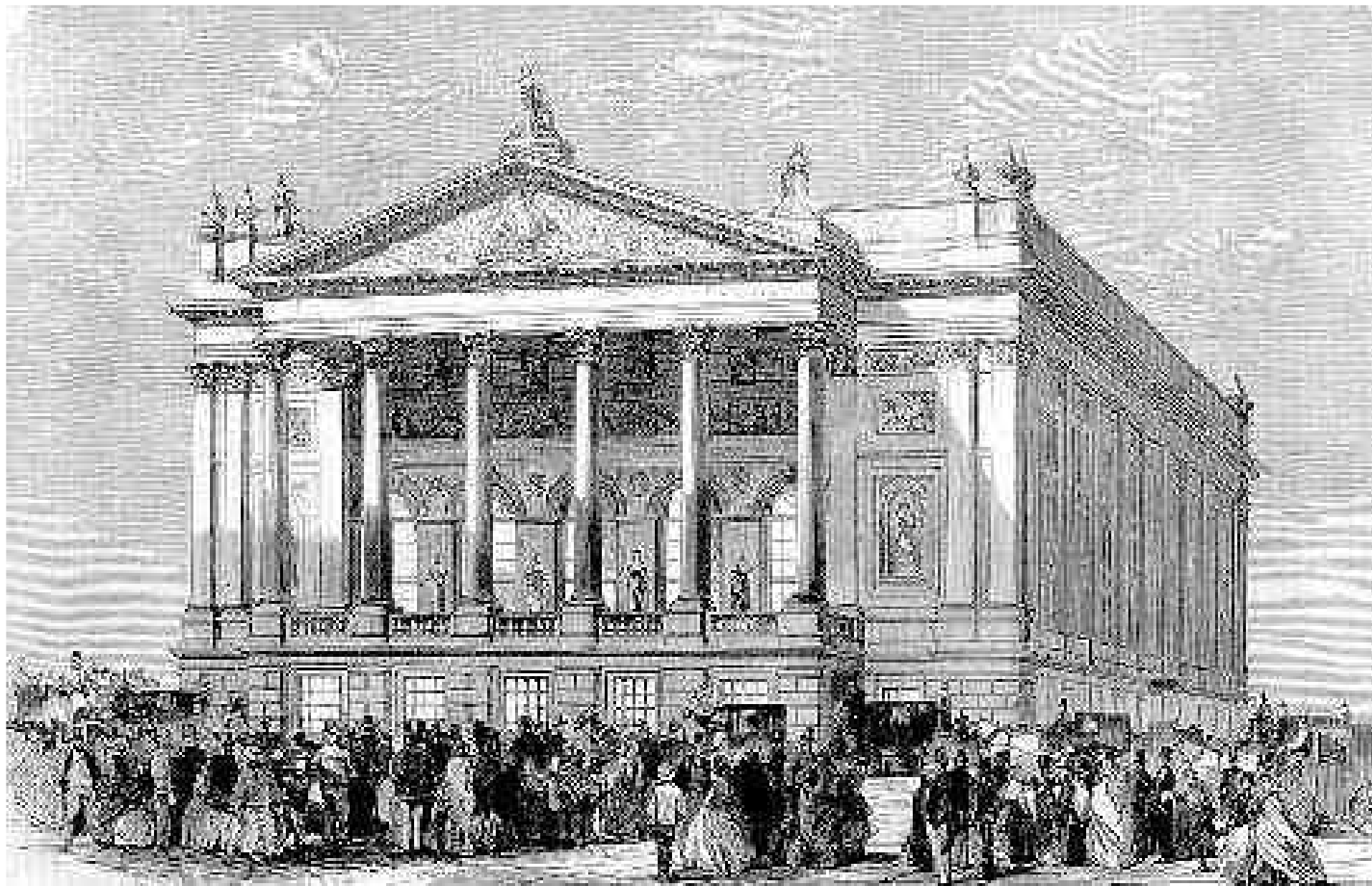
John Soan (vlastní dům)

Národní galerie v Londýně (William Wilkins)

Britské muzeum (Robert Smirke)

Divadlo Covent Garden (Robert Smirke)

- středisky klasicismu v **Německu** byly:

Berlín

- **Karl Gothard Langhans** (Braniborská brána v Berlíně)
- **Karl Friedrich von Schinkel** (Nová strážnice v Berlíně, kostel sv. Mikuláše v Potsdamu, Staré muzeum v Berlíně, divadlo v Berlíně)
- **Heinrich Gentz** (Stará mincovna v Berlíně)

Mnichov

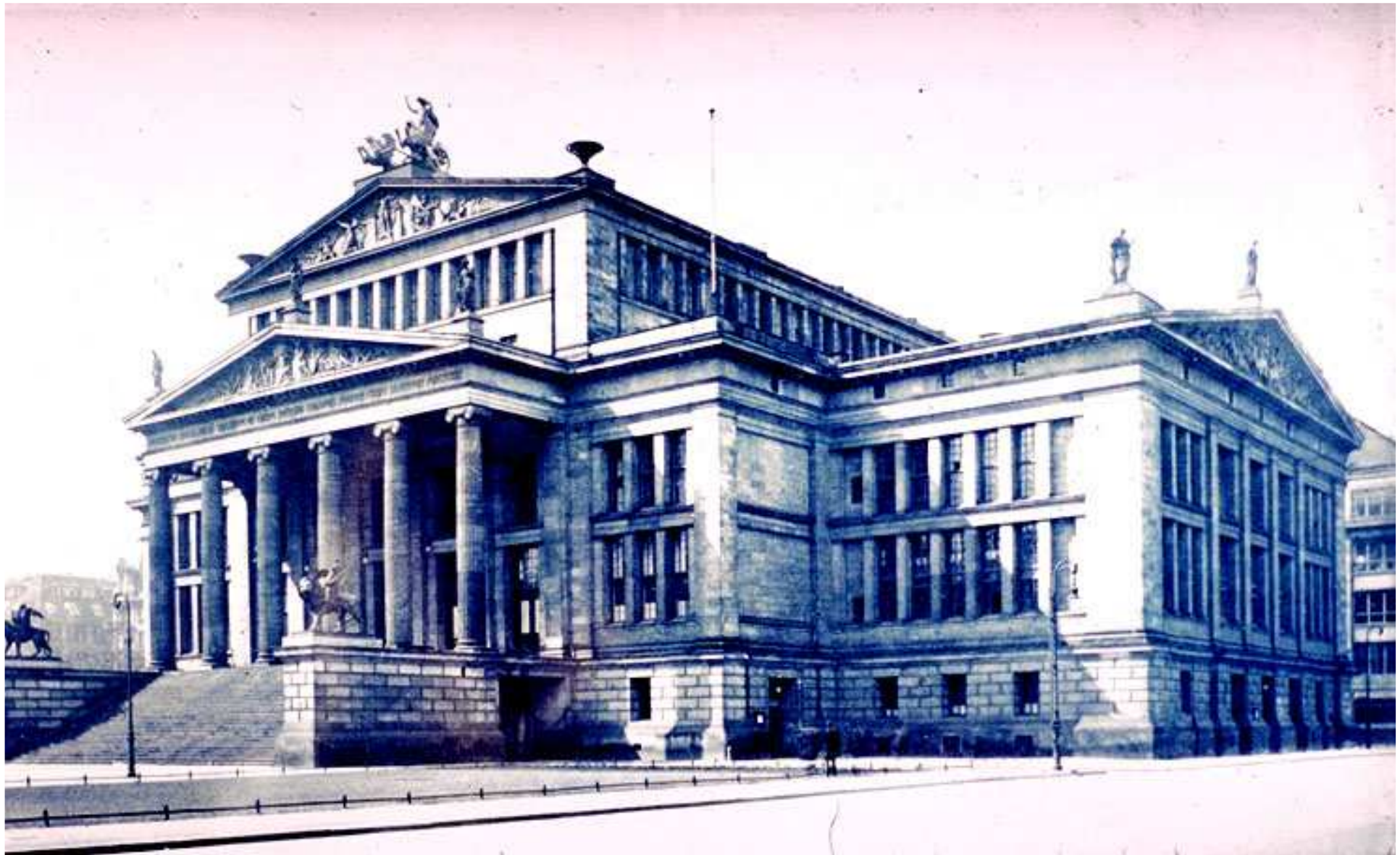
- **Leo von Klenze** (Glyptotéka v Mnichově, Stará pinakotétka v Mnichově, Valhala nad Dunajem u Řezna)

Braniborská brána v Berlíně (Karl Gothard Langhans)

Kostel sv. Mikuláše v Potsdamu
(Karl Friedrich von Schinkel)

Divadlo v Berlíně (Karl Friedrich von Schinkel)

Glyptotéka v Mnichově (Leo von Klenze)

Valhala nad Dunajem u Řezna
(Leo von Klenze)

Čechy a Morava

- v českých zemích vlivem josefínských reforem **přestala církev být hlavním činitelem** v rozvoji stavitelství a umění
- přesto vznikla jedna sakrální stavba v empírovém slohu, a to **kostel sv. Kříže na Příkopech**, kterou postavil architekt **Jiří Fischer**
- první klasicistickou stavbou bylo **Stavovské divadlo v Praze** (dříve Nostické nebo také Tylovo) od architekta **Antonína Haffeneckera**
- další významnou stavbou v Praze je **dům U Hybernů** (bývalá celnice, přestavěná ze zrušeného kostela architektem **Jiřím Fischerem**)
- nejkrásnější a největší empírový **zámek Kačina** byl vystavěn podle projektu **Christiana Friedricha Schurichta**
- v tomto období se také výrazně rozvíjí **architektura parků a zahrad** (Královská obora, Chotkovy sady, zámek Lednice, Kinského zahrada apod.)

Stavovské divadlo v Praze
(Antonín Haffenecker)

Dům U Hybernů v Praze (Jiří Fischer)

Zámek Kačina (Christian Friedrich Schuricht)

ZDROJE:

BAUER, Alois. *Dějiny výtvarného umění*. 1. vyd. Olomouc: Rubico, 1998, 287 p. ISBN 80-858-3925-3.

CHÂTELET, Albert a Bernard Philippe GROSLIER. *Světové dějiny umění: malířství, sochařství, architektura, užité umění*. České vyd. 2., upr., Praha: Ottovo nakladatelství v divizi Cesty, 2004, 784 s. ISBN 80-718-1936-0.

MRÁZ, Bohumír a Odborná spolupráce Marie ČERNÁ. *Dějiny výtvarné kultury*. 4. vyd., V Idea servis 3. vyd. Praha: Idea servis, 2002, 287 p. ISBN 80-859-7039-2.

Internetové zdroje:

<http://cs.wikipedia.org>

<http://www.artmuseum.cz>

<http://historika.fabulator.cz>

<http://www.umeni.euweb.cz>

<http://www.dejinyumeni.czweb.org>